

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

SSA Marek Szymanowski

w sprawie z odwołania J. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie

o wypłatę emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 8 maja 2024 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 25 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 530/21,

**1. uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie i
zmienia wyrok Sądu Okręgowego dla Warszawy-Pragi w
Warszawie w ten sposób, że oddala odwołanie ubezpieczonego;**

**2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;**

**3. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 25 listopada 2021 r., sygn. akt III AUa 530/21, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w Warszawie od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z 8 marca 2021 r., sygn. akt VII U 801/20, którym Sąd pierwszej instancji uwzględnił odwołanie J. L. od decyzji organu rentowego z 1 czerwca 2020 r.

Decyzją z 1 czerwca 2020 r. znak [...], Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Warszawie odmówił J. L. wznowienia wypłaty emerytury przyznanej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ponieważ ubezpieczony pobiera już emeryturę z Wojskowego Biura Emerytalnego.

W dniu 24 czerwca 2020 r. J. L. odwołał się od decyzji z 1 czerwca 2020 r. w zakresie zawieszenia wypłaty. Odwołujący się zarzucił decyzji naruszenie art. 95 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270) w zw. z art. 15a ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 8, poz. 66 ze zm.) i wniósł o zmianę decyzji organu rentowego w zaskarżonym zakresie poprzez przyznanie prawa do wznowienia wypłaty emerytury z ZUS.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie wniósł o jego oddalenie przedstawiając argumentację tożsamą z uzasadnieniem zaskarżonej decyzji.

W sprawie ustalono, że odwołujący się J. L. posiada uprawnienia do emerytury wojskowej od 1 czerwca 1998 r. Prawo do emerytury mundurowej zostało odwołującemu się przyznane na mocy decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego oraz na podstawie ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnemu żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. W decyzji wskazano, iż do obliczenia podstawy wymiaru świadczenia przyjęto uposażenie po 34 latach wysługi wojskowej przy uwzględnieniu stopnia wojskowego pułkownik. Jednocześnie w decyzji wskazano, iż

procentowy wymiar emerytury przy zachowaniu zasady nie przekraczania 75% podstawy wymiaru wynosi 90.70%, zaś wysokość przysługującego świadczenia wynosi 2.908,75 zł. Do okresu wysługi emerytalnej przyjęto 34 lata 6 miesięcy i 13 dni, tj. okres od 23 października 1963 r. do 5 maja 1998 r.

Po uzyskaniu prawa do emerytury wojskowej J. L. był zatrudniony w Wojskowym Instytucie Medycyny [...] jako starszy specjalista od 1 września 1998 r. do 28 lutego 2019 r. W związku z osiąganym przychodem wypłata emerytury wojskowej była przez Wojskowe Biuro Emerytalne zmniejszana.

Sąd ponadto ustalił, że w dniu 25 lutego 2020 r. odwołujący się złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie wniosek o emeryturę z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Po rozpoznaniu wniosku ZUS [...] Oddział w Warszawie wydał w dniu 17 marca 2020 r. decyzję znak: [...] odmawiając J. L. prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W dniu 24 kwietnia 2020 r. ZUS [...] Oddział w Warszawie wydał decyzję znak: [...] na podstawie której przyznał J. L. emeryturę od 1 lutego 2020 r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury organ rentowy przyjął: przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 lat kalendarzowych od 2001 r. do 2010 r. i wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 25,96%. Obliczona wysokość emerytury po podwyższeniu do najniższej emerytury wyniosła 1100 zł. Organ rentowy przyjął okresy składkowe w wysokości 20 lat 3 miesiące oraz okresy nieskładkowe 1 miesiąc i 3 dni. Organ rentowy zawiesił wypłatę emerytury powołując się na art. 95 z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia.

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że J. L. w dniu 19 maja 2020 r. złożył do organu rentowego wezwanie do pozasądowego rozwiązania sporu i powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego wniósł o podjęcie wypłaty emerytury. Decyzją z 1 czerwca 2020 r. znak [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. L. wznowienia wypłaty emerytury powołując się na art. 95 ustawy emerytalnej.

J. L. nadal pobiera emeryturę wojskową, nie występował o zawieszenie jej wypłaty.

Sąd Okręgowy dla Warszawy-Pragi w Warszawie, wyrokiem z 8 marca 2021 r., sygn. akt VII U 801/20 zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób,

że zobowiązał organ rentowy Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie do wznowienia wypłaty emerytury ustalonej dla odwołującego się.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zarzucając mu naruszenie art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako niezasadną.

Sąd odwoławczy wskazał, że stan faktyczny był pomiędzy stronami bezsporny, nie był także kwestionowany w apelacji. Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji za własne bez potrzeby ich powtarzania.

Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że świadczenia, do których prawo nabył odwołujący się wypłacane są z dwóch odrębnych funduszy i w odmiennych systemach. Odwołujący się uzyskał prawo do emerytury wojskowej i świadczenie to jest wypłacane. Natomiast, pomimo uzyskania prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy domówił odwołującemu się prawa do wypłaty tego świadczenia odwołując się do regulacji art. 95 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, odmowa wypłaty świadczenia, w przypadku opłacania przez wiele lat składek na ubezpieczenia społeczne i spełnieniu pozostałych wymogów, jest sprzeczna z Konstytucyjną zasadą równości obywateli wobec prawa. W ocenie Sądu Apelacyjnego brak jakichkolwiek przyczyn, dla których fakt uzyskania prawa do świadczenia mundurowego, z tytułu służby w wojsku, miałby uniemożliwiać uzyskanie świadczenia z tytułu opłacania składek na ubezpieczenia społeczne w zupełnie innym okresie i przy uwzględnieniu, iż za ubezpieczonego odprowadzano składki na jego imienne konto. Pogląd wyrażony przez organ rentowy, jakoby konieczność zawieszenia J. L. wypłaty świadczenia z FUS wynikała z zasady solidaryzmu społecznego należy uznać za nie przystający do obecnych zasad odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne i zasad dotyczących gromadzenia środków z tych składek na indywidualnych kontach ubezpieczonych. Pogląd ten przejawiał się zwłaszcza w starszym orzecznictwie i odnosił się (co do zasady) do świadczeń wypłacanych w okresie, gdy składki na ubezpieczenia społeczne nie były odprowadzane na indywidualne konta ubezpieczeniowe. Obecnie solidaryzm społeczny w ubezpieczeniach społecznych przejawia się głównie w

przypadku wypłacania świadczeń rentowych i zasiłków chorobowych. Natomiast od 1999 r. ubezpieczeni odprowadzają zdefiniowaną składkę na ubezpieczenie emerytalne, a wysokość emerytury wypłacanej z FUS zależy w głównej mierze od wysokości zgromadzonych składek na indywidualnym koncie.

Uzyskanie przez odwołującego się prawa do wypłaty emerytury z FUS nie klóci się więc, zdaniem Sądu drugiej instancji, z zasadami systemu ubezpieczeń społecznych. Przeciwnie, prawo do wypłaty będzie realizacją uprawnień wynikających z zasady zdefiniowanej składki. Niezrozumiały jest pogląd organu rentowego, zgodnie z którym ubezpieczony jest postrzegany jako osoba nadmiernie uprzywilejowana, bowiem służąc w wojsku korzystał z innej formy zabezpieczenia emerytalno-rentowego i nie miał obowiązku opłacania składki. Organ rentowy zdaje się sugerować, że ubezpieczony miałby korzystać z emerytury z FUS bez uprzedniego odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne. Twierdzenie takie jest nieprawdziwe. Odwołujący się służąc w Wojsku Polskim objęty był odmiennym systemem zabezpieczenia i to Skarb Państwa pokrywał odpowiednie składki na poczet przyszłej emerytury J. L.. Zważywszy na fakt, że służba w wojsku wiąże się z licznymi trudnościami, niebezpieczeństwem i szczególną odpowiedzialnością, trudno uznać świadczenie emerytalne przyznawane żołnierzowi za szczególne uprzywilejowanie.

Natomiast po zakończeniu służby, odwołujący się podjął zatrudnienie i odprowadzał składki na ubezpieczenia społeczne. Nie istnieje żadna racjonalna przesłanka która uzasadniałaby odmowę wypłaty świadczenia, do którego odwołujący się nabył prawo i na poczet którego odprowadzane były składki.

Sąd odwoławczy zauważył, że Sąd Najwyższy w wyroku z 24 stycznia 2019 r. sygn. akt II UK 426/17 podkreślił, że artykuł 2 ustawy emerytalnej umożliwia emerytowanym żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom służb mundurowych nabycie prawa do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, po spełnieniu jego ustawowych przesłanek. W przypadku sprzężenia tego prawa nie tylko z wiekiem emerytalnym, ale także z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych (przy emeryturze z systemu zdefiniowanego świadczenia), w stażu emerytalnym nie uwzględnia się okresów służby wojskowej oraz służby w formacjach „mundurowych”, jeżeli z tego tytułu ustalono prawo do świadczeń pieniężnych

określonych w ustawach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej). Tak samo jest w przypadku emerytury z systemu zdefiniowanej składki przewidzianej dla osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. i niepowiązanej z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych, gdyż o prawie do niej decyduje wyłącznie wiek emerytalny i zgromadzony kapitał składkowy pochodzący z „cywilnego” okresu ubezpieczenia (nie dotyczy to zwolnionych ze służby żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych, którzy nie mają ustalonego prawa do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób lub którzy prawo to utracili). Z uwagi na uwarunkowania wiekowe, żołnierzom, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r., emerytura obliczana jest na podstawie kapitału składkowego.

Z powyższych spostrzeżeń wynika, że niezależnie od daty przyjęcia do służby (i niezależnie od rodzaju emerytury) emeryt wojskowy nie może mieć uwzględnionego okresu służby wojskowej w emeryturze z powszechnego systemu emerytalnego. W tym zakresie sytuacja żołnierzy przyjętych do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. i przed tym dniem ukształtowana jest jednakowo.

W rozpoznawanej sprawie poza sporem jest, że J. L. nabył prawo do emerytury wojskowej tylko przy uwzględnieniu okresów służby wojskowej i wysokość tej emerytury nie może być zwiększona przy uwzględnieniu późniejszych okresów zatrudnienia. Emerytura z FUS została obliczona w systemie zdefiniowanej składki. Odwołujący się pozostawał w służbie wojskowej przed 1 stycznia 1999 r. z uwagi na bardzo długi okres służby wojskowej nie może zrealizować uprawnienia do wykorzystania „cywilnej” wysługi emerytalnej do podwyższenia świadczenia mundurowego. To powoduje, że byłby traktowany nierówno względem innych żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po 1 stycznia 1999 r. i którzy mogą skorzystać z prawa do wypłaty dwóch świadczeń, bowiem ich świadczenia obliczono na podstawie wskazanej w art. 95 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym (...). Z konstytucyjnej zasady równości wyrażonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary, bez

zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Zasada równości zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, tj. podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej. Równość wobec prawa to także zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium zróżnicowania, które jednakże musi pozostawać w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji, wagą interesu, któremu zróżnicowanie ma służyć i w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostają naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania oraz z innymi wartościami, zasadami, czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego: z 6 maja 1998 r., K 37/97, OTK 1998 Nr 3, poz. 33, por. też orzeczenia z 3 września 1996 r., OTK 1996 Nr 4, poz. 33 i z 16 grudnia 1996 r., U 1/96, OTK 1996 Nr 6, poz. 55 oraz wyroki: z 24 października 2001 r., SK 22/01, OTK 2001 Nr 7, poz. 216; z 2 kwietnia 2003 r., K 13/02, OTK-A 2003 nr 4, poz. 28, z 3 marca 2004 r., OTK-A 2004 Nr 3, poz. 17).

Kryterium, które zadecydowało o uprzywilejowaniu (pobieraniem dwóch świadczeń) żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., był brak możliwości uwzględniania w wojskowej emeryturze jakiegokolwiek okresu „cywilnego” stażu emerytalnego. Kryterium to jednocześnie określa krąg podmiotów charakteryzujących się tą samą istotną cechą relewantną. Do tej grupy należą emeryci wojskowi, których wypracowane okresy składkowe i nieskładkowe nie miały żadnego wpływu na wysokość emerytury wojskowej, do nich zaś należą wszyscy żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz niektórzy żołnierze, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r. (wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., II UK 426/17).

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę i apelację uznaje za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2. tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do

pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Taki kierunek wykładni wraził również Sąd Najwyższy w cytowanym orzeczeniu z 24 stycznia 2019 r.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżył organ rentowy w całości.

Skarżący zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2021 r., poz. 291 ze zm.) poprzez jego niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i nie zawieszenie Jerzemu Lipińskiemu wypłaty emerytury pomimo, iż posiada on uprawnienie do emerytury wojskowej, a do służby wojskowej został powołany przed 2 stycznia 1999 r.

Wobec powyższego organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy - przez oddalenie odwołania od zaskarżonych decyzji oraz zasądzenie od odwołującego się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona w stopniu uzasadniającym uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego poprzez oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny).

Zarzut naruszenia art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okazał się zasadny. Kluczowe dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy było stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21, OSNP 2022, nr 6, poz. 58, w której stwierdzono, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 z późn. zm. w związku z art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 586 z późn. zm.).

W przywołanej uchwale Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że systemowa wykładnia użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)...” daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu „cywilnego” i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej.

Na problem ten należy spojrzeć także szerzej, uwzględniając (temporalnie) czas, w którym zostały wprowadzone omawiane zmiany ustawowe. O ile bowiem we wcześniejszym okresie mieliśmy do czynienia z sytuacją, w której wzrost emerytury wojskowej mógł nastąpić z tytułu doliczenia okresów składkowych i nieskładkowych, a prawo do emerytury powszechnej wiązało się nie tylko z osiągnięciem wieku

emerytalnego, ale także z posiadaniem określonego stażu emerytalnego, złożonego właśnie z okresów składkowych i nieskładkowych, o tyle nowe zasady obliczania emerytur wojskowych dla żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz poczynając od 1 stycznia 2013 r. znajdują bądź będą w przyszłości znajdować zastosowanie w czasie, gdy prawo do emerytury powszechnej jest uzależnione wyłącznie od osiągnięcia wieku emerytalnego i zgromadzenia odpowiedniego kapitału składkowego, a nie od okresu, w którym ów kapitał był gromadzony.

Opisany wyżej rezultat wykładni systemowej znajduje potwierdzenie także w wykładni funkcjonalnej (celowościowej) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Pośrednio cel uregulowania zawartego w tym przepisie wynika bowiem z uzasadnienia projektów obu wyżej omówionych zmian ustawowych, z których wynika, że projektodawca nie zakładał możliwości kumulacyjnego pobierania świadczeń z obu systemów. Przyjął bowiem, a założenie to zostało następnie w pełni zaakceptowane i zrealizowane w toku procesu legislacyjnego, że w każdym przypadku osoba uprawniona do emerytury wojskowej oraz emerytury powszechnej, która pozostawała w zawodowej służbie wojskowej w dniu 1 stycznia 1999 r. musi dokonać wyboru świadczenia, które ma być jej wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez „uzupełnienia” jej o zwiększenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych.

Taki cel wprowadzonej regulacji wynika też z samej konstrukcji kolejno dokonywanych zmian ustawowych, których lektura upoważnia do poglądu, że celem ustawodawcy było pozbawienie żołnierzy możliwości zwiększania emerytur wojskowych przez uwzględnienie przebytych przez nich w ramach stażu powszechnego okresów składkowych i nieskładkowych, rekompensowane prawem do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych, oczywiście po spełnieniu przewidzianych w ustawach warunków ich nabycia. Co słusznie podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, taki cel nie pozostaje natomiast w sprzeczności z zasadą wzajemności składki i prawa do świadczenia, która w polskim systemie ubezpieczenia społecznego nigdy nie była pojmowana w sposób absolutny (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 11 grudnia 2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006 Nr 11, poz. 170; z 27 stycznia 2001 r., SK 41/07, OTK-A 2010

Nr 1, poz. 5). Wynika to z ogólnej logiki systemu ubezpieczeń społecznych, kierującego się nie tylko zasadą wzajemności składki i świadczeń, ale również zasadą solidarności międzypokoleniowej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2002 Nr 1, poz. 2) czy szerzej: solidaryzmu społecznego (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 22 czerwca 1999 r., OTK 1990 nr 5 poz. 100 i z 4 grudnia 2000 r., K 9/00, OTK 2000 Nr 8, poz. 294) oraz powszechności i względnej jednolitości kryteriów przyznawania świadczeń i określania ich wysokości (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 8 września 2005 r., P 17/04, OTK-A 2005 Nr 8, poz. 90). W związku z tym brak prostej zależności między prawem do świadczeń i ich wysokością a okresem opłacania i rozmiarem składki nie zawsze oznacza niekonstytucyjność konkretnej regulacji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 20 maja 2000 r., K 37/98, OTK 2000 Nr 4, poz. 112 i z 11 grudnia 2006 r., OTK-A 2006 Nr 11, poz. 170). Jeśli bowiem emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu „cywilnej” wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie ubezpieczeń społecznych nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści, jaką przynosi zwiększenie emerytury. Wypada w tym miejscu dodać, że przejście w obecnie obowiązującym modelu zabezpieczenia społecznego z dotychczasowego systemu „zdefiniowanego świadczenia” na system „zdefiniowanej składki”, który wyraża się w daleko idącej proporcjonalności między wniesionym wkładem a wysokością świadczenia istotnie ograniczył zasadę solidarności wspólnoty ryzyka w tym znaczeniu, że nie występuje obecnie mechanizm umożliwiający rozdział środków do osób, które krócej i mniej partycypowały w finansowaniu swojego ubezpieczenia emerytalnego (por. K. Antonów: Zasady równości i sprawiedliwości społecznej w prawie emerytalnym, *Annales, UMCS*, 2015 nr 2, s. 9-28).

Sąd Najwyższy wyjaśnił przy tym, że przyjęcie założenia, zgodnie z którym dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest związana wyłącznie z datą powołania ich do służby wojskowej (przed i po 1 stycznia 1999 r.) i stanowi jej konsekwencję, oznaczałoby ich nierówne traktowanie. Inaczej jednak ten problem musiałby być postrzegany, gdyby założyć, a założenie takie jest w pełni uprawnione, że nie chodzi w nim o samą

datę powołania do służby jako determinantę różnych uprawnień w przypadku zbiegu prawa do świadczeń emerytalnych, lecz o to, że te dwie grupy żołnierzy były objęte w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi, co data powołania ich do służby jedynie ilustruje. Okoliczność ta, polegająca na wprowadzeniu od 1 stycznia 1999 r. systemu „zdefiniowanej składki” w miejsce systemu „zdefiniowanego świadczenia” i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może zaś pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Taką cechą może być też zróżnicowanie ze względu na zachowaną w stosunku do jednej tylko grupy żołnierzy (przynajmniej potencjalną) możliwość zwiększenia emerytury wojskowej przez doliczenie do wysługi emerytalnej „stażu cywilnego”. Wówczas sytuacja prawna tych żołnierzy mogłaby być zatem oceniana co najwyżej jako podobna do żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. Podobieństwo obu tych grup polegałoby natomiast wyłącznie na tym, że jedni i drudzy są żołnierzami zawodowymi, ale posiadającymi różne uprawnienia w zakresie sposobu obliczania ich emerytur. Niezależnie jednak od tego, które z tych założeń zostałoby przyjęte, da się je z całą pewnością obronić jako dozwolone naruszenie zasady równości przy uwzględnieniu „testu” wynikającego z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Po pierwsze bowiem, celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest „wpasowanie” żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia „stażu cywilnego” w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, która w dużym stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń zabezpieczeniowych. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związanie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (por.m.in. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 22 czerwca 1999 r., K. 5/99, OTK ZU 1999 Nr 5, poz. 100, z 4

stycznia 2000 r., K. 18/99, OTK ZU 2000 Nr 1, poz. 1 oraz K. 1/00, OTK 2000 Nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438 i z 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671). Wprawdzie ów proces stopniowego wygaszania „starych” uprawnień emerytalnych w ustawie emerytalnej został oparty przede wszystkim na wieku (a konkretnie dacie urodzenia) świadczeniobiorców, jednakże łatwo założyć jego adekwatność także w odniesieniu do daty powołania do służby decydującej o zakresie regulacji zaopatrzeniowych, zwłaszcza że drugim z czynników powodujących eliminację dotychczasowego („starego”) systemu emerytalnego jest określona w ustawie data graniczna przypadająca na dzień 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). Po trzecie, wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją omówiona wcześniej regulacja art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierównej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru (na przykład 74%).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy w powiększonym składzie stanął na stanowisku, że budzący wątpliwości interpretacyjne zwrot „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)...” użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, wykładany z uwzględnieniem reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych powinien być rozumiany jako odnoszący się tylko do żołnierzy, których emerytury są obliczane na podstawie tych przepisów, a zatem do żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej, odpowiednio po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz po dniu 31 grudnia 2012 r.

W niniejszej sprawie odwołujący się został powołany do służby znacznie przed 1 stycznia 1999 r., uprawnienia do emerytury wojskowej nabył w dniu 1 czerwca 1998 r. i dopiero po ich nabyciu podjął „cywilną” pracę. W związku z tym, teza wyrażona w cytowanej obszernie powyżej uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego ma do odwołującego się zastosowanie w całości i wprost. Należy przy

tym zauważyć, że nie ma znaczenia, że odwołujący się nie mógł sobie doliczyć do stażu emerytalnego potrzebnego do nabycia emerytury wojskowej okresów „cywilnego” zatrudnienia, wynikało to bowiem z faktu, że przed nabyciem prawa do emerytury wojskowej ubezpieczony takich okresów po prostu nie miał. Podjął on pracę dopiero po nabyciu uprawnień do emerytury wojskowej. Nie zmienia to jednak faktu, że odwołujący się pełnił służbę w całości przed 1 stycznia 1999 r., a zatem jeszcze w okresie obowiązywania systemu „zdefiniowanego świadczenia”. Potencjalnie miał on możliwość doliczenia do okresów wysługi emerytalnej okresów zatrudnienia „cywilnego”, gdyby takie okresy wykazywał. Jednak słusznie wskazał organ rentowy, że na podstawie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, odwołującemu się przysługuje tylko jedno świadczenie – korzystniejsze lub wybrane przez niego – stąd też decyzja o zawieszeniu wypłaty świadczenia emerytalnego z „powszechnego” systemu była słuszna, zaś odwołanie podlegało oddaleniu.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁶ k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

[SOP]

[ms]